

Sosiaalinen kuntoutus KÄTzyllä- Vaikuttavuus nuorten kokemana

Pia Lehto-Riivari

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sosiaalinen kuntoutus KÄTzyllä- Vaikuttavuus nuorten kokemana

Pia Lehto-Riivari
Sosionomi
Opinnäytetyö
Lokakuu 2021

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten KÄTzylle osallistuneet nuoret kokevat, mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa vaikuttivat heidän motivaatioonsa tehdä opiskeluihin tähtäävä päätös. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, kuinka nuoret kokevat hyötyneensä sosiaalisen kuntoutuksen työpajatoiminta jaksostaan. Tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää työpajan toiminnan tehostamisessa ja tarvittaessa kehittämässä. Opinnäytetyö tehtiin Rannikkopajojen sosiaalisen kuntoutuksen KÄTzy-pajalle, yhteistyössä yksilövalmentajan kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin puolistrukturoiduin teemahaastatteluin. Haastatteluun osallistui viisi 21-29-vuotiasta, aiemmin KÄTzylle osallistunutta nuorta. Haastattelut toteutettiin kasvokkain, pois lukien yksi puhelimitse toteutettu haastattelu. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

Haastatteluiden perusteella selvisi, että vaikka monella nuorella olikin jo KÄTzylle tullessa motivaatio saada elämään rytmiä ja tekemistä, niin KÄTzyllä tämä motivaatio syveni ja auttoi saamaan tietoa omista mahdollisuuksistaan. Yhtenä tärkeimmistä tekijöistä nuorten motivaation lähteenä voidaan pitää yksilövalmentajan persoonaa sekä yksilövalmentajan valmentavaa työtettä. Lisäksi tuloksista selvisi, että KÄTzy antoi huomattavan paljon sisältöä elämään ja rutiinia päiviin. Nuoret kokivat myös saaneensa KÄTzy-jaksolla itseluottamusta ja arjen hallintataitoja.

Asiasanat: sosiaalinen kuntoutus, nuoret, motivaatio, valmentava työote

Pia Lehto-Riivari

Social rehabilitation with KÄTzy- Effectiveness experienced by young people

Year 2021

Pages

35

The aim of this thesis was to find out how the young people who participated in KÄTzy perceive what factors in KÄTzy's activities influenced their motivation to make a study-oriented decision. In addition, the aim was to find out how young people feel that they have benefited from their social rehabilitation workshop activities from their period. The results of the thesis can be utilized in streamlining and, if necessary, developing the worker's operations. The thesis was done at the KÄTzy workshop of the social rehabilitation of the Rannikkopaja, in cooperation with an individual coach.

The thesis was carried out as a qualitative study and the material/data was collected through semi-structured thematic interviews. Five young people aged 21-29, who had previously participated in KÄTzy, were involved in the interview. Interviews were conducted face-to-face, except for one telephone interview. Theoretical content analysis was used as the method of data analysis.

Based on the interviews, it became clear that although many young people already had the motivation to get rhythm and things to do when they came to KÄTzy, at KÄTzy this motivation deepened and helped them to get information insight into their own possibilities. Based on the interviews, one of the most important sources of motivation for young people at KÄTzy is the individual coach's personality as well as the individual coach's coaching approach. In addition, the results showed that KÄTzy gave a considerable amount of content to life and routine for days. The young people also felt that they had gained self-confidence and everyday management skills during the KÄTzy period.

Keywords: social rehabilitation, youth, motivation, coaching approach

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Rannikkopajat	7
2.1	KÄTzy	8
2.2	KÄTzyn valmennusprosessi.....	9
2.3	Kotkan kaupungin strategia.....	10
3	Sosiaalinen kuntoutus.....	11
4	Sosiaalinen vahvistuminen ja syrjäytymisen ehkäisy	12
5	Valmentava työote	13
6	Motivaatio ja koulutuksen merkitys nuorelle.....	14
7	Tutkielman toteutus ja tutkimuskysymys	16
7.2	Tutkielman eteneminen.....	16
7.3	Haastattelu.....	17
7.4	Aineisto analysointi	19
8	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	20
9	Tulokset	20
9.1	Valmentava ohjaus.....	21
9.2	Voimaantuminen	23
10	Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytteet.....	23
11	Johtopäätökset	24
12	Pohdinta	26
	Lähteet.....	28
	Liitteet	31

1 Johdanto

Nuorten syrjäytymisen merkittäviä riskitekijöitä ovat muun muassa työttömyys ja alhainen koulutustaso. Näihin ongelmiin pyritään vaikuttamaan valtakunnallisesti erilaisin toimenpitein. Osallisuuden tunteen lisääminen lähiyhteisöihin sekä yhteiskuntaan on yksi tärkeistä asioista, joilla tiedetään olevan vaikutusta nuoriin. Lisäksi kuulluksi tuleminen tunne ja omaan elämäänsä vaikuttamisen mahdollisuus lisää hyvinvointia (THL 2021). Nuorten peruskoulun jälkeisen toisen asteen opintoihin sijoittuneiden määrä on noussut viime vuosien aikana. Kuitenkin vuonna 2010 jopa 5710 nuorta jäi toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle. Vuonna 2019 luku oli 1863. Vaikka luku on pienentynyt huomattavasti, on se vieläkin huolestuttavan suuri. Peruskoulun jälkeisessä nivelvaiheessa koulutuksesta syrjään jääneillä on kohonnut riski jäädä pysyvästi osattomiksi koulutuksesta ja työstä. Tämän lisäksi nuorten työttömyysaste on noussut. Vuonna 2019 nuorisotyöttömiä oli 11,5 % 18-24-vuotiaasta työvoimasta. Vuonna 2020 tämä luku oli jo 16,7%. (Valtion nuorisoneuvosto 2021.) Oikeanlaisella tuella voidaan nuoria hakeutumaan toisen asteen koulutukseen.

Tämän opinnäytetyön kohteeksi valikoitui Rannikkopajojen KÄTzy-paja. KÄTzy on sosiaalisen kuntoutuksen ja koulutuspolkujen vahvistamiseen tarkoitettua pajatoimintaa ilman perustutkintoa oleville 17-29-vuotiaille nuorille aikuisille. Toiminnan tavoitteena on löytää nuoren kanssa polku kohti koulutusta ja tutkinnon kautta lisätä mahdollisuuksia työllistymiseen. Lisäksi toiminnalla tavoitellaan nuoren osallisuuden lisäämistä. KÄTzy-pajalle nuoret ohjautuvat sosiaalitoimen, etsivän nuorisotyön, työvoimatoimiston tai Ohjaamon kautta. Toiminta on vapaaehtoista. Tarve Rannikkopajoilla tutkimukselle ilmeni, koska aikaisemmin ei ole selvitetty KÄTzyn toiminnan vaikuttavuutta nuorten kokemana niin laajasti.

Opinnäytetyön tekijän intressinä oli tutkia itseään kiinnostavia aiheita, kuten sosiaalinen kuntoutus ja motivaatio muutokseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuinka KÄTzylle osallistuneet nuoret kokevat, mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa vaikuttivat heidän motivaatioonsa tehdä opiskeluihin tähtäävä päätös. Lisäksi kuinka KÄTzy-työpajalle osallistuneet nuoret kokevat hyötyneensä työpajatoiminnasta. KÄTzyn toiminta on ollut onnistunutta nuorten motivaation kohottamisessa, niinpä tutkielman tarkoituksena onkin saada esiin vahvuuksia ja mahdollisia kehittämistarpeita sekä kerätä tietoa toiminnan vaikuttavuudesta nuorten kokemana. Tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää työpajan toiminnan tehostamiseen ja tarvittaessa kehittämiseen. Työni tavoitteena oli myös tähtääminen omaan ammatilliseen kehittymiseeni sekä lisätä omaa tietoisuuttani sosiaalisesta kuntoutuksesta ja nuorten kanssa työskentelystä. Aiheen valintaan vaikutti paljon myös oma kiinnostukseni nuorten kanssa tehtävään työhön. Opinnäytetyö tehtiin tiiviissä yhteistyössä Rannikkopajojen KÄTzy-pajan yksilövalmentajan kanssa.

2 Rannikkopajat

Rannikkopajat on osa Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymää (Ekami) ja sen alaisuudessa toimivaa työpajatoimintaa. Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä on Haminan, Kotkan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden vuonna 2005 perustama kuntayhtymä, jonka tehtävänä on kouluttaa ammattiopiskelijoita Kotkassa ja Haminassa sekä työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön järjestäminen Rannikkopajoilla. Ekami työllistää 350 henkeä ja opiskelijoita sekä pajanuoria on n. 7000 (Ekami 2021). Opetusministeriö on määritellyt nuorten työpajatoiminnan tavoitteita ja tehtäviä. Työpajatoiminta parantaa toimintaan osallistuvan nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun tai päästä avoimille työmarkkinoille, eli työpajajakso on siirtymävaihe koulutukseen tai työelämään (Rannikkopajat 2021b).

Rannikkopajan toiminta koostuu etsivästä nuorisotyöstä, matalan kynnyksen työpajatoiminnasta, ammatillisista työpajoista, seinättömästä työpajatoiminnasta, aikuisten työpajasta, Valmasta (ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus) sekä erilaisista hankkeista. Nuorten työpajat tukevat Kotkan, Haminan, Pyhtään, Miehikkälän ja Virolahden alle 29-vuotiaita nuoria koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Nuorten työpajatoiminta on osa nuorisolaissa 1285/2016 säädettyä nuorten sosiaalista vahvistamista ja se toteuttaa osaltaan nuorisotakuuta. Nuorten työpajatoiminta on työvaltaista ja yhteisöllistä valmennusta, jolla tuetaan valmentautujan yksilöllistä kasvua, sosiaalista vahvistumista ja aktiivista osallisuutta sekä yleisiä työ- ja työelämätaitoja. Valmentamisen menetelminä käytetään työ-, työhön-, yksilö ja ryhmävalmennuksia (Rannikkopajat 2021b).

Rannikkopajojen jokapäiväistä toimintaa ovat kehittäminen sekä hankkeet, yhteistyössä työelämän ja Ekamin oppilaitoksen kanssa. KÄTzyn toiminta alkoi hankkeena vuosina 2018-2019. ”Pilotin tavoitteena oli hahmottaa nuoren opiskeluala, löytää nuoren opiskelumotivaatio sekä vahvistaa koulutuspolkumotivaatiota kohti toisen asteen tutkintoa. Asiakkaan omia voimavaroja ja omaelämään liittyviä osa-alueita kartoitetaan erikoisasiantuntijaverkostoa hyödyntäen” kerrotaan Rannikkopajojen tiedotteessa (Rannikkopajat 2021a). Rannikkopajojen toimintaa ohjaa Ekamin strategia, joka on tehty vuosille 2020-2024. Strategiassa määritellään muun muassa missio, arvot, visio ja toiminnan painopistealueet (Ekami 2021a). Asiakas lupausena on ”Rannikkopajojen tehtävänä on tukea ja ohjata oman elämänhallinnan sekä koulutus- ja työvalmiuksien saavuttamisessa, vahvistamisessa ja ylläpitämisessä. Työpajat ja etsivä nuorisotyö tarjoavat sosiaalista vahvistamista sekä yksilöllisen väylän koulutukseen ja työelämään. Työpajoilla opitaan ja kerrytetään osaamista tekemällä. Meillä jokainen on ainutkertainen oman elämänsä tekijä!” (Ekami 2021b). Toiminta Rannikkopajoilla on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista.

2.1 KÄTzy

Toimintaa KÄTzyllä on ollut kolme vuotta, ja toiminnassa mukana on ollut kaikkiaan noin 30 nuorta aikuista. Pajalla tehdään läheistä yhteistyötä Ekamin, eli Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymän kanssa. KÄTzillä työskentelee yksi yksilövalmentaja. KÄTzyn tavoitteena oli jo pilottivaiheessa selvittää nuoren opiskelumotivaatio ja näin toiminta jatkuu yhä tänä päivänäkin. Lisäksi pyritään selvittämään nuoren kanssa ala, mikä häntä kiinnostaa ja nuoren omia voimavaroja hyödyntäen yhdessä yksilövalmentajan kanssa vahvistaa motivaatiota tehdä opiskelupäätös. Jos motivaatiota ei ole, yhdessä mietitään ratkaisuja ja toimenpiteitä nuoren hyväksi. Valmennuksella voidaan tukea osallisuutta, toimijuutta ja itsenäistä elämää. Osallisuus on nuoren osallistumista mm. päätöksen tekoon oman elämänsä sekä yhteisön suhteen. Toimijuus taas kertoo kyvystä tehdä konkreettisia toimenpiteitä oman tulevaisuuden sekä opintojensa eteenpäin viemiseksi. KÄTzyn toiminnalla tavoitellaan nuoren elämään arkirutiinia ja näin ennaltaehkäistään syrjäytymistä.

KÄTzyn toimintaa rahoitetaan Kotkan kaupungin osoittamalla vuotuisella määrärahalla, eikä toimintaan käytetä opetus ja kulttuuriministeriön valtionosuuksia. KÄTzyn toiminnasta raportoidaan Kotkan kaupungille kaksi kertaa vuodessa. Raportoinnissa kerrotaan tunnusluvut, jotka ovat valmennuksessa olevien nuorten määrä, tuntikehykset, jatkosijoituspaikat sekä jatkosijoitus prosenttimäärä. Rannikkopajojen Kestävän kehityksen - ohjelma toteuttaa osaltaan Kotkan - Haminan seudun koulutuskuntayhtymän vuosille 2020-2024 strategian toteutusta. Kestävän kehityksen sisältöjen toimintatavoitteena on kaikkien toimien nivellyttäminen työpajatoiminnan arkeen, ja siten myös mahdollistaa työpajatoimintojen toimintaympäristöjen kehittäminen kestävän kehityksen aihealueilla. Sosiaalinen kestävyys näkyy kaikissa toimissa laajasti, osallisuus ja osallistava työote kuuluvat jokaisen pajan työntekijän työhön. Työyhteisössä on sitouduttu taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen sekä kulttuurillisen kestävyuden rakentamiseen sekä ylläpitämiseen Rannikkopajojen toimintaympäristössä. Sosiaalisen, ekologisen sekä taloudellisen kestävyuden ylläpitämiseen on sitoutunut koko henkilöstä Rannikkopajoilla (Ekami 2021b).

Kaikki Rannikkopajojen asiakkaana olleet nuoret tekevät jakson päätyttyä vapaaehtoisen Sovari-kyselyn, jolla seurataan työpajojen vaikuttavuutta. Sovari on valtakunnallinen Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta Ry:n sosiaalisen vahvistumisen mittari, jolla saadaan työpajatoiminnan toteutuksen laadusta sekä vaikuttavuudesta tietoa suoraan nuorten kokemana. Kyselyiden perusteella saaduista tuloksista voivat hyötyä myös organisaatiot, jotka voivat todentaa vaikuttavuutta rahoittajille sekä yhteistyökumppaneille. (Into - Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta Ry 2021a).

Sovari- kyselyssä tavoitteena on saada selville nuorten kokemukset vaikuttavuudesta ja tuloksia voidaan verrata valtakunnallisiin tuloksiin. Kuten tässä opinnäytetyössä, Sovari- kyselyssä

mitataan nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta. Sovari-kyselyssä on monivalintakysymyksiä pois lukien kolme mielipidekysymystä pajan toiminnasta. Sovari-kysely on mittari vaikuttavuutta mitattaessa, sekä muita pajojen kehittämiseen tarvittavia tietoja selvitettäessä. Tuloksia voidaan hyödyntää pajojen toiminnan kehittämässä. Tulokset julkaistaan kaikista Rannikopajojen pajoista yhtenä ryppäänä. Yksittäisen pajan tulokset saadaan vasta, jos vastauksia on yli 8 kappaletta. Tämä takaa vastaajille anonyyminä pysymisen, mutta hankaloittaa yksilöllisten tulosten saamisessa yksittäiselle pajalle. Sovari-kyselyllä saadaan vain kohtalaisen pieneltä osa-alueelta vastauksia, jotka muodostuvat monivalintakysymyksistä. Tämän kaltaisen kyselyn vastauksilla ei voida taata, että valmiit vaihtoehdot ovat täsmälleen vastaajalle sopivia, joten se voi vääristää tulosta.

KÄTzyllä tehdään läheistä yhteistyötä Ekamin (Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto) oppilas-huollon ja muun henkilöstön kanssa, jotta nuori saisi mahdollisimman tarkan kuvan opiskelualoista, koulun tiloista ja oppimisolustoista. KÄTzyn muut tärkeät yhteistyötahot ovat sosiaalityö ja Rannikopajojen Etsivä nuorisotyö Finders. Yksilövalmentaja KÄTzyllä varmistaa, että nuori siirtyy palveluntarjoajalta toiselle ”saattaen vaihteen”, jotta nuori ei jää yksin, vaan seuraava auttava taho on tietoinen nuoren tilanteesta ja aloittaa viipymättä toiminnan nuoren kanssa. Prosessin tärkein yhteistyö tapahtuu kolmikannassa, eli suunnitelman tekoon osallistuvat Kymnsoten aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja, KÄTzyn ohjaaja sekä asiakas.

Yksilötapaamiset jatkuvat yksilöllisesti muutamasta kerrasta useampaan kuukauteen, riippuen nuoren tavoitteista sekä sosiaalityön kanssa tehdystä suunnitelmasta. Korona pandemiasta johtuvista syistä tapaamiset toteutettiin vaihtelevasti joko kasvotusten tai virtuaalisesti, tai vaihtelevasti molempia tapoja käyttäen.

2.2 KÄTzyn valmennusprosessi

Valmennusprosessi etenee tietyn kaavan mukaan. Kuitenkin jokainen nuori on yksilö, joten valmennusprosessi mukautuu yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lähteenä KÄTzyn yksilövalmentaja.

1. Ohjautuminen KÄTzylle.

2. Kolmikannassa toimintasuunnitelman teko ja sosiaalisen kuntoutuksen asiakassuunnitelman laatiminen sekä asiakkuuden sopiminen, jotka on määritelty Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 luvun 39§:ssä. Sosiaaliohjauksen solmimisesta tehdään virallinen päätös. Tapaamisessa mukana asiakas, aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja sekä KÄTzyn yksilövalmentaja.

3. Tilannekartoitus: henkilökohtaisen tilanteen kokonaisvaltainen tarkastelu, kuten toimeentulo, mieliala ja parisuhde.

4. Nuoren omien tavoitteiden kartoitus sekä vahvuuksien ja heikkouksien selvittäminen.
5. Luottamuksen rakentaminen kuuntelemalla ja vuorovaikutuksen avulla.
6. Erilaisten mahdollisuuksien selvittäminen. Opiskelupaikka ei ole itsetarkoitus, vaan nuoren tukeminen on tärkeintä. Nuoren tahtotila on tärkein, eli toteutetaan nuoren omaa suunnitelmaa. Toiminta sisältää myös palveluohjausta tarvittaessa muun tahon luokse. Toiminta on kuitenkin aina tavoitteellista.
7. Tapaamiset kolmikannassa ovat noin kerran kuukaudessa, jossa tavoitteet tarkistetaan ja muutokset kirjataan ylös, joihin kaikki osapuolet sitoutuvat.
8. Toteutus. Tapaamisten aiheet lähtevät nuoren aloitteesta, mutta yksilövalmentajan opastuksella siten, että suuntana on tavoitteellinen ja eteenpäin menevä keskustelu. Tapaamiset ovat viikoittain tai yksilöllisesti sovittuna. Tapaamiset ovat hybridimallilla, joko verkossa, puhelimessa tai lähikontaktilla, pyritään kuitenkin lähikontaktiin.
9. Päätöspalaveri kolmikannassa. Tarkastellaan tilannetta ja nuori tekee Sovari-kyselyn vaikuttavuuden selvittämiseksi. Yksilövalmentaja raportoi kaksi kertaa vuodessa Kotkan kaupungille pajan tunnuslukuja toiminnasta.

2.3 Kotkan kaupungin strategia

Kotkan kaupunkistrategia ”Kotka 2025” yhdeksi pääkohdaksi valittiin vuonna 2018, ”oppiva ja yrittävä Kotka- Koulutuksen, elinikäisen oppimisen ja yrittämisen kaupunki”. Oppiva ja yrittävä kaupunki- strategian mukaan tavoitteena on, että jokaisella kotkalaisella on perusasteen jälkeinen tutkinto, Kotka on arvostettu korkeakoulu kaupunki, jossa elinikäinen oppiminen rakentuu laadukkaaseen koulutuspolkuun sekä Kotka on yrityksiä yhdistävä ja yrittäjyyttä edistävä kaupunki, johon syntyy lisää työpaikkoja (Kotka 2021).

Rannikkopajojen KÄTzy- toiminnalla tavoitellaan kaupungin strategian toteutumista. Rannikkopajoilla käynnistyi vuosina 2018-2019 KÄTzy-pilotti, jonka tavoitteena oli löytää toimintamalli, joka tukee ilman toisen asteen tutkintoa olevien nuorten mahdollisuuksia päästä koulutukseen. KÄTzy ei ollut työpaja, sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan Kotkan kaupungin ostama palvelu kotkalaisille nuorille Kotkan kaupunkistrategian suunnitelman sisällä. Tänä päivänä KÄTzyllä toteutetaan Kotkan kaupungin strategiaa sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta.

3 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalihuoltolain 3.luvun 17§ (1301/2014) sanoo: ”Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja avuntarpeen kartoitus, kuntoutus neuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen, valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan, ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin, sekä muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä” Sosiaalinen kuntoutus on Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) säädetty sosiaalipalvelu, jossa sosiaalityön keinoin annetaan tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden parantamiseksi yksilöllisesti ja asiakaskohtaisesti. Nuorisolain 4.luvun 13§ (1285/2016) mukaan, on nuorten työpajatoiminnan valmennuksen tavoitteena parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, saada koulutus loppuun ja työllistyä. Sosiaalihuoltolan 17§ (1301/2014) mukaan sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvan:

- sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan
- ryhmätoiminta ja tuki vuorovaikutussuhteisiin;
- muut sosiaalista kuntoutusta tukevat toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella pyritään tukemaan nuoren työllistymistä, työkokeilua, opiskelua ja työpajatoimintaan osallistumista ja ehkäistään niiden keskeyttämistä.

Sosiaalisen kuntoutuksen tulee olla kuntoutujan omien tavoitteiden ja tarpeiden mukainen, jotta kuntoutuksella saavutetaan haluttu tavoite. Tavoitteiden asettamiselle on myös tärkeää se, että kuntoutuja on saanut osallistua tavoitteiden määrittämiseen, jotta motivaatio kuntoutukseen osallistumiseen on suuri (Kostilainen & Nieminen 2018, 13).

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) mainitaan sosiaalinen kuntoutus hyvin laaja-alaisesti ja yleisluontoisesti. Tästä syystä sosiaalinen kuntoutus voi jäädä sivuutetuksi, mutta toisaalta kunnilla onkin tästä syystä mahdollisuutta toteuttaa kuntoutusta tarvelähtöisesti, oman tilanteensa mukaan (Raivio 2018, 97-98).

Vasta vuonna 2015 sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä voidaan sosiaalista kuntoutusta määritellä sosiaalihuoltolain mukaiseksi sosiaalipalveluksi. Sosiaalihuoltolain muutoksen yhteydessä kunnat alkoivat kehittää erilaista ryhmäkuntoutusta ja yksilötyöskentely jäi vähemmälle huomiolle. Kuitenkin sosiaalisen kuntoutuksen yksilötyöskentelyä pidetään parempana keinona kohdata asiakkaita, joilla on sosiaalista toimintakykyä ja osallisuutta heikentävät ja

syrjäytymistä aiheuttavat ongelmat ovat päässeet kasautumaan ja pitkittymään. Yksilötyökentelyssä pystytään kohtaamaan asiakas yksilöllisesti ja asiakaslähtöisemmin. Nuoret tarvitsevat erityisen paljon tukea nuoruuden eri siirtymävaiheiden aikana. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiden taustalla voi usein olla vakavia sosiaalisia ja henkilökohtaisia ongelmia, joita sosiaalisella kuntoutuksella pyritään vähentämään (Räty 2020, 25).

KÄTzyn toiminta tukee sosiaalisen kuntoutuksen tavoitetta. Toiminnan tavoitteena onkin motivoida nuoria miettimään tulevaisuutta ja aktivoitumaan itse, mutta yksilövalmentajan avustuksella ja tuella. KÄTzy on osa sosiaalisen kuntoutuksen palvelusuunnitelmaa. Varsinaisen vastuun ja organisoinnin hoitaa aikuissosiaalityön sosiaaliohjaus, josta jokaiselle KÄTzyn nuorelle on nimetty oma sosiaaliohjaaja. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluun voidaan tarvittaessa myös yhdistää päihde- ja/tai mielenterveyshoito sekä muut tarvittavat palvelut ja tukitoimet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021)

4 Sosiaalinen vahvistuminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytymisen täsmällistä määritelmää on vaikea sanoittaa. Usein henkilö määrittellään syrjäytyneeksi, jos hän ei ole työelämässä, opiskele tai on muuten yhteiskunnan järjestelmien ulkopuolella. Usein myös syrjäytyneeseen henkilöön liitetään tietyt elämänhallintaan liittyvät ongelmat. Myös terveydelliset ongelmat sekä sosiaalisten suhteiden kanssa olevat haasteet ovat merkittäviä syrjäytyneiden henkilöiden tapauksessa. Nuorten mielestä suurin syy syrjäytymiselle on ystävien puute (THL 2021a).

Syrjäytyminen terminä on otettu käyttöön Suomessa 1980-luvulla. Syrjäytyminen on prosessi, joka koostuu useista erilaisista ongelmista, jotka ovat kasautuneet. Tekijöinä syrjäytymiselle voidaan nähdä esimerkiksi työttömyys, sosiaalisten suhteiden puute, perheen ulkopuolisuus. Ihminen on ajautunut yhteiskunnan palveluiden ulkopuolelle ja näin ollen ei ole osallisena siinä. Syrjäytymisen prosessi on seurausta köyhyydestä ja matala koulutustaso saattaa edesauttaa syrjäytymiskierteeseen joutumista. Syrjäytymisriskissä olevia ihmisryhmiä ovat pitkäaikaistyöttömät, vammaiset, epävakaisissa oloissa elävät lapset, maahanmuuttajat, päihdeongelmaiset, asunnottomat ja rikoksen tekijät (Juhila 2006, 49-65.)

Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisessa kansallisessa toimintasuunnitelmassa on kohdennettuja toimenpiteitä näille ryhmille, joilla on suuri riski syrjäytymiselle. Nyttemmin on kiinnitetty huomiota myös lasten ja nuorten lisääntyneeseen riskiin syrjäytymiselle. Sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi pyritäänkin juuri yhteiskunnan toiminnoista syrjään joutuneiden ihmisten, eli syrjäytyneiden tai syrjäytymisriskissä olevien tavoittamiseksi osaksi työelämää, koulutusta, vapaa-ajan harrastuksia. Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat laatineet yhteisten tavoitteiden mukaisesti yhdenmukaisia toimintasuunnitelmia köyhyyden ja

syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Myös Suomessa on hallituksen taholta lisätty toimenpiteitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Ensisijaisesti kuitenkin toimenpiteet kohdistuvat riskiryhmien kanssa ennaltaehkäisevään toimintaan, tämä on nimeltään varhaista puuttumista ja koskee ihmisiä, joilla on vielä jotain sidoksia yhteisöön. (Juhila 2006, 49-65.)

Kansallisessa toimintasuunnitelmassa mainitaan toimeentulon takaava työ, hyvä elinympäristö, hyvät asumisolot ja sosiaalinen verkosto sekä lähipalvelut muodostavat perustan yhteiskuntaan kuulumiselle. Syrjäytymisen ehkäisyn tavoitteena voidaankin pitää yksilön osallisuuden yhteiskunnan toimintaan ja yhteiskuntaan kuulumisen sekä elämänhallinnan parantamisen. (Juhila 2006, 50-65).

Nuorilla on aikuisia suurempi riski joutua syrjäytyneeksi yhteiskunnan toiminnoista, koska heidän verkostonsa muotoutuminen on vielä kesken. Sosiaalisten suhteiden vähyyks vaikeuttaa sosiaalisten taitojen kehittämistä ja tämä voi heikentää hyvinvointia. Syrjäytymisriskiin voi vaikuttaa myös sosiaalisten kontaktien vähyyden lisäksi nuoren yksilölliset kyvyt sosiaalisissa tilanteissa sekä vuorovaikutuksessa. (Pääkkö-Topi & Vuorenpää 2001, 17.)

Nuorten syrjäytymiseen johtavia riskitekijöitä ovat matala koulutus, pitkäaikainen työttömyys, toimeentulo-ongelmat ja päihde- ja mielenterveysongelmat. Ylisukupolvisuus huonosuaisuuden, köyhyyden tai mielenterveysongelmien osalta saattaa olla riskitekijä syrjäytymistä aiheuttavissa tekijöissä. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla perheessä, jossa esiintyy ongelmia, voi olla suuri merkitys lapsen tulevaisuutta ajatellen. Oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki voi olla tekijänä, etteivät perheen ongelmat heijastu lapseen ja näin altista tulevaisuudessa riskille syrjäytyä. (THL 2021b).

Sosiaalinen vahvistaminen on ennaltaehkäisevää työtä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tukea annetaan kokonaisvaltaisesti, niin, että henkilön hyvinvointi lisääntyy (Hämäläinen & Palo 2014, 46). Sosiaalisella vahvistamisella pyritään ehkäisemään nuorten syrjäytymisriskiä, koska toiminnalla parannetaan nuorten elämäntaitoja, arjen asioiden hallinnan kykyä sekä elämänhallintaa ja sosiaalista toimintakykyä. Ennen kaikkea sosiaalisella vahvistamisella tavoitteena on myös elämäntilanteen ja hyvinvoinnin parantaminen (Into 2021b).

5 Valmentava työote

Valmentavalla työotteella tarkoitetaan toimintatapaa, jolla tähdätään psykologisen pääoman, eli itseluottamuksen, sinnikkyuden, toiveikkuuden ja optimismin kasvattamiseen. Siinä näkyy hyvin suuri osallistava ja vuorovaikutuksellinen ote. Valmentavaan työotteeseen sisältyy asiakkaan kohtaaminen yksilönä ja arvostaen. Kuuntelemalla, läsnäololla ja tavoitteita asettamalla ja palautetta antamalla saadaan luotua vuorovaikutuksellinen ympäristö.

Valmentavalla työotteella ominaista on yhdessä tekeminen ja ohjaajan tavoitteena onkin löytää voimavarat, vahvuudet sekä potentiaali yhdessä asiakkaan kanssa (Hyped 2021).

Valmentavan työotteen elementtejä ovat luottamus, tavoitteellisuus, läsnäolo, vuorovaikutus, osallisuuden tuki, arvostus sekä tunnetason yhteys (Diakonissalaitos 2021). Valmentavan työotteen ominaispiirteisiin kuuluvat osallistava ja vuorovaikutuksellinen toimintatapa. Se on hyvin ratkaisukeskeistä ja vahvuuksiin keskittyvää valmennusta (Hyped 2021). Valmennuksessa olevaa nuorta kannustetaan kehittämään itsetuntemustaan sekä kykyään oppia uusia asioita. Lisäksi tuetaan hänen sosiaalista vahvistumistaan (Huumonen 2014, 24). Valmentavan työotteen tärkeä piirre on, että valmentaja motivoi valmennettavaa ottamaan omasta elämästään vastuuta itse, ei pakolla, vaan mahdollisuuksia tarjoten ja päätöksissä tukien (Honkanen 2010, 19).

6 Motivaatio ja koulutuksen merkitys nuorelle

Motivaatiolla tarkoitetaan ihmisen halua käyttää omia resurssejaan jonkin asian saavuttamiseksi, kerrotaan Kelan tutkimuksessa (Lämsä, Appelqvist-Schmidlechner, Tuulio-Henriksson 2017,7) hyvin kuvaavasti, mitä motivaatiolla tarkoitetaan. Motivaatio voidaan jakaa kahteen eri ryhmään. Ulkoinen motivaatio tarkoittaa, että ihmistä motivoi jokin ulkoinen kannustin. Raha, keuhut tai arvosanat tai pakko voivat motivoida muutoksen tekemisessä. Sisäinen motivaatio on ihmisen omien arvojen ja itsensä kokemien palkitsevien tekojen mukaan toimimista (Mieli 2021). Henkilökohtaisten tavoitteiden menetelmällä voidaan mitata motivaatiota. Tällä menetelmällä saadaan selvitettyä ihmisen tulevaisuuden toiveita, mitkä asiat ovat tärkeitä, mitkä asiat kuormittavia ja miten tavoitteiden saavuttamisessa tapahtuu edistymistä. Motivaatiota voidaan arvioida erilaisten kysymysten kautta. Tavoitteiden määrittelemine on osa prosessia. Tärkeää on myös selvittää, kokeeko ihmiset voivansa vaikuttaa itse tavoitteiden toteuttamiseen. Erilaiset motivaatiotekijät ovat kaikille ihmisille erilaiset. Toiset kokevat ulkoisen motivaatio määrittelevän halun saavuttaa tavoitteisiin pääsemisen ja toisille taas sisäinen motivaatio on tekijä, joka ajaa muutokseen (Salmela-Aro & Nurmi 2017, 43-47.)

KÄTzy-työpajalla yksilövalmentaja toimii nuorille oman motivaation lisänä. Yksilövalmentajan tehtävänä on yhdessä nuoren kanssa miettiä, millä keinoin saadaan nuori motivoitumaan muutoksessa kohti opiskelua. Yksin yksilövalmentaja ei muutosta nuoren puolesta voi tehdä, nuoren pitää itse olla motivoitunut. Tutkielmalla pyrin selvittämään, mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa toimivat nuorten mielestä motivaation lähteinä opiskelupäätöksen tekemisessä. Nuorten haastatteluista tuli ilmi, että monella oli sisäinen motivaatio olemassa, jo ennen KÄTzylle tuloa.

Valmentavalla työotteella yksilövalmentaja pystyi ruokkimaan sisäistä motivaatiota niin, että nuoret pystyivät muodostamaan toiveita ja tavoitteita tulevaisuuttaan varten. Jokaisen henkilökohtaiset vahvuudet ja potentiaali saatiin ”purettua auki” keskustelemalla ja yhdessä pohtimalla. Toimijuuden tukemisella pyritään kannustamaan nuoria vaikuttamaan aktiivisesti omiin asioihinsa. Toimijuus tarkoittaa kykyä tehdä itse päätöksiä ja pystyä toteuttaa niitä. KÄTzyllä toimijuuden tukeminen on osa nuoren kanssa tehtävää prosessia, jossa tavoitteena on nuoren omien vahvuuksien ja kykyjen löytäminen ja tämän myötä oman opiskelupolun suunnittelun aloittaminen.

Koulutuksella on paljon hyödyllisiä vaikutuksia nuorelle. Hyvinvoinnin lisääntyminen, sosiaaliset suhteet paranevat ja taloudellinen hyöty ovat merkittäviä tekijöitä koulutetuille nuorille. Koulutuksen hyödyt on todettu siirtyvän sukupolvelta toiselle ja koulutettujen nuorten katsotaan pärjäävän paremmin elämässä eteen tulevilla ongelmissa, kuin työttömien nuorien. Suomessa on korkea koulutustaso ja täällä taataan kaikille yhtäläinen oikeus opiskella, taloudellisesta tilanteesta riippumatta (Karhunen 2017.)

Pelkän perusasteen koulutuksen saaneilla nuorilla on kolminkertainen riski joutua ”ulkopuolella olevien” ryhmään, verrattuna toisen asteen tutkinnon saaneisiin nuoriin. ”Ulkopuolisuudella” tarkoitetaan työelämän, opiskelujen, sosiaalisten suhteiden ulkopuolella olemista. Tämä ulkopuolisuuden riski jatkuu noin 20-vuotiaaksi saakka, jonka jälkeen riski pienenee vähitellen. Peruskoulun ja toisen asteen välinen siirtymäaika on kriittinen aika nuoren urakehityksen kannalta, jota tuetaan valtiovalan taholta runsaasti (Myrskylä 2011, 11.) Heikko koulutustaso on yksi syistä, joka aiheuttaa riskin nuoren syrjäytymiselle.

Koulutustaso vaikuttaa merkittävästi yksilön työllisyysnäköymiin myös pitemmällä aikavälillä. Heikoimmassa asemassa työllistymisen suhteen ovat nuoret, joilla ei ole lainkaan perusasteen jälkeistä tutkintoa, kertoo Riina Nousiainen STTK:n internetsivuilla, artikkelissaan, jossa aiheena on nuorten koulutus (Nousiainen 2018.) KÄTzy-pajan toiminnalla tuetaan tätä samaa asiaa työpajatoiminnan näkökulmasta, jossa tavoitellaan polkua toisen asteen opiskeluun. Tällä tutkielmalla onkin tarkoitus saada kuva, miten tärkeänä nuoret kokevat koulutuksen. Lisäksi pyrin tutkielmalla selvittämään, millaisia palveluita he kokevat tarvitsevänsä oman opiskelupolunsa selvittämisessä.

Yhteiskunnan taloudelliselta kannalta katsottuna, on hyvin toivottavaa, että nuorten perusopetuksen ja toisen asteen opintojen, eikä tutkinnon ja työelämän väliin jää kovinkaan paljoa väliä. Yhteiskunnan maksamat tuet ja korvaukset määräytyvät ihmisen yhteiskunnalle antaman työpanoksen mukaan (Myrskylä 2011).

7 Tutkielman toteutus ja tutkimuskysymys

Tutkielma tehtiin laadullisena eli kvalitatiivisena. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa yritetään selvittää jonkinlaiseen kysymykseen vastaus, ilman yleistämistä. Laadullinen tutkimus yrittää selvittää jollekin ilmiölle selityksen, oikein aseteltujen kysymysten ansiosta. (Kananen 2014, 16.) Kananen (2014, 18) mukaan laadulliselle tutkimukselle olennaisia ominaisuuksia ovat muun muassa aineisto tutkimusta varten kerätään haastateltavilta vuorovaikutussuhteessa, eli tutkimuksen tekijä tapaa haastateltavia haastattelemalla ja keskustelemalla, eikä lomakkeella, kuten usein kvantitatiivisessa tutkimuksessa on aineiston keruumenetelmänä. Laadullisessa tutkimuksessa on lisäksi tyypillistä, että aineisto koostuu tekstistä, kuvista ja haastatteluista. Tärkeää laadullisen tutkimuksen tuloksissa on huomioida haastateltavien näkökulmia sekä mielipiteitä ja näkemyksiä tutkittavasta asiasta. Kananen (2014, 18) pitää laadullisen tutkimuksen tavoitteena myös selvittää kokonaisvaltaisesti tutkittavaa ilmiötä. Tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen tutkimuksen, siitä syystä, että saisin haastatteluiden avulla laajemmin vastaukset kysymyksiini ja voisin paremmin ymmärtää nuorten kokemuksia KÄTzy jaksosta. Tällä tutkimusmenetelmällä saadaan selville syvällisemmin selvitettyä tutkimuskysymystä. Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat:

1. Mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa motivoivat ja tukevat nuoria tekemään opiskeluihin tähtäävän päätöksen?
2. Miten nuoret kokevat hyötyvänsä KÄTzy-jaksostaan?

7.2 Tutkielman eteneminen

Opinnäytetyön prosessi alkoi joulukuussa 2020 yhteydenotolla KÄTzyn yksilövalmentajaan ja Rannikkopajojen valmennuspäällikköön. Toimeksiannon jälkeen valmistelin aiheanalyysin ja tämän jälkeen työstin opinnäytetyön suunnitelmaa. Opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen hain tutkimuslupaa Ekamilta. Opinnäytetyön edetessä tein tiivistä yhteistyötä yksilövalmentajan kanssa ja tässä vaiheessa rajattiin haastatteluun osallistuvien nuorten ryhmä kuuteen haastateltavaan, jotka ovat olleet KÄTzy-jaksolla joko vuonna 2020 tai 2021. KÄTzyn yksilövalmentaja oli ensin yhteydessä nuoriin ja tiedusteli kiinnostusta osallistua haastatteluun. Teoria-aineistoa kerättiin aiheeseen soveltuvalla aiheilla sosiaalisesta kuntoutuksesta, syrjäytymisen ehkäisystä, motivaatiosta ja koulutuksen merkityksestä nuorelle. Haastateltavien löydettyä, toteutettiin haastattelut kohtalaisen nopealla aikataululla.

7.3 Haastattelu

Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä sopii tilanteisiin, joissa pyritään selvittämään mielenkiintoita tai käyttäytymistä. Lisäksi haastattelu on välttämätön menetelmä, jos laadullisen tutkimuksen kohde sijoittuu tulevaan tai menneeseen aikaan. Pääsääntöisesti laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä toimivaa haastattelua, voidaan myös jossain tapauksissa käyttää kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Haastattelumuotoja ovat strukturoitu, strukturoimaton sekä puolistrukturoitu haastattelu (Kananen 2015, 143, 145).

Haastatteluun osallistui kuusi nuorta aikuista, jotka olivat asiakkaina KÄTzyllä vuonna 2020. Haastattelut toteutettiin pääsääntöisesti kasvotusten, yhtä lukuun ottamatta. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna. Haastattelu kysymyksissä oli viisi teemaa (liite 1). Kysymykset olivat monipuolisia ja niihin odotettiin vastausta omin sanoin kerrottuna. Tutkimuskysymyksen takia, oli välttämätöntä saada vastaukset monimuotoisemmin ja omin sanoin kerrottuna, toisin kuin strukturoituihin kysymyksiin.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa oli tarkoituksena haastatella viittä nuorta, mutta lopulta päädyttiin haastattelemaan kuutta nuorta. KÄTzyn yksilövalmentaja otti yhteyttä vuonna 2020 KÄTzyllä olleisiin nuoriin. Kaikki, joihin otettiin yhteyttä, olivat täysi-ikäisiä, jotta välttäisiin alaikäisten kanssa toimimiseen tarvittavien lupien hakemiselta. Ikähaarukkana haastateltavilla oli 21-29 vuotta. Haastateltaviin otettiin ensin yhteyttä puhelimitse ja tiedusteltiin kiinnostusta osallistua haastatteluun. Yksityisyyden suojan takia nuorille lähetettiin vielä KÄTzyltä tekstiviestillä suostumuskysely, yhteystietojen välittämisestä ja luovuttamisesta opinnäytetyön tekijälle.

Seuraavaksi lähetin kirjeen (liite 4) sähköpostilla sekä soitin vielä nuorelle kirjeen lähettämisen jälkeen. Kirje oli laadittu informaatioksi haastateltaville, jossa kerrottiin opinnäytetyön sisällöstä tarkemmin. Kaikkiaan yhteydenottojen määrä nuorille oli kahdesta kolmeen, riippuen nuorten aktiivisuudesta vastata viesteihin. Nuorilta saatu vastausosuus huolestutti aluksi, koska puolet nuorista, joihin oltiin yhteydessä, eivät vastanneet lainkaan. KÄTzyn yksilövalmentaja oli alustavasti tiedustellut vuonna 2021 kuntoutukseen osallistuneilta nuorilta kiinnostusta haastatteluun. Alkuperäisistä kuuden nuoren ryhmästä vastasi yhteydenottoon kolme nuorta. Varalle pyydettyjä nuoria oli kolme. Otokseksi tuli lopulta kuusi haastattelua, jotka kaikki, yhtä lukuun ottamatta, toteutettiin kasvokkain. Haastattelut toteutettiin 10-28.5.2021 välisenä aikana. Kolme haastatteluista toteutettiin KÄTzyn tiloissa, kaksi ulkona ja yksi puhelimen välityksellä. Haastatteluiden aikana huomioitiin Covid-19 turvallisuusohjeistus käyttämällä maskia ja huomioimalla turvavälit.

Haastattelujen alussa pyydettiin kaikilta haastateltavilta allekirjoitus lomakkeeseen, jossa nuoret antavat haastattelun tekijälle luvan käyttää haastattelumateriaalia opinnäytetyöhönsä

(liite 3). Puhelimitse toteutetussa haastattelussa kysyttiin sanallisesti lupa äänitetyn materiaalin käyttämiseen opinnäytetyöhön.

Lisäksi haastateltavilta kysyttiin suullisesti lupa nauhoittaa haastattelu. Haastattelut nauhoitettiin, jotta haastattelutilanne olisi luontevampi ja haastattelija pystyi keskittymään kokonaan haastateltavaan, vastausten kirjoittamisen sijaan. Lisäksi nauhoitus helpotti aineiston litterointia ja varmistaa, että aineisto tulee kokonaisuudessa ja oikeanlaisena kirjattua ylös. Itse haastatteluissa kesti noin puoli tuntia, mutta tapaamisessa kesti lähes jokaisen kanssa kauemmin, koska haastattelija ja haastateltava jatkoivat vielä juttelemista muistakin asioista. Haastattelukysymykset olivat jaettu viiteen ei teemaan ja teemojen alla vaihtelivat kysymysten määrät kolmesta kuuteen kysymystä (liite 1). Teemat olivat:

- KÄTzylle ohjautuminen
- Kokemukset KÄTzyn toiminnasta
- Kokemukset sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta (elämänhallinta)
- Kokemukset opiskeluun tähtäävästä ohjauksesta
- Nykyinen tilanne

Haastattelussa kysyttiin kaikilta haastateltavilta samat kysymykset. Vastausten laajuus vaihteli hyvinkin paljon vastaajasta riippuen. Joidenkin haastateltavien vastauksen vaativat lisäkysymyksiä ja selventämistä. Haastattelussa tiedusteltiin myös jokaiselta mahdollisuutta lisäkysymyksille myöhemmin tutkielman teon kuluessa. Kaikille sopi mahdolliset lisäkysymykset tarvittaessa.

Teemahaastattelussa ennalta laadittujen kysymysten muotoa voitiin muokata haastateltavan ja haastattelijan keskusteluihin sopiviksi ja tarkat sanamuodot saattoivat vaihdella haastateltavien välillä. Haastattelun kuluessa haastateltavalta voitiin lisäksi kysyä myös ennakkoon suunnittele mattomia kysymyksiä, mikäli keskustelu sen vaati. Puolistrukturoidut kysymykset antavat mahdollisuuden suhteellisen tarkkoihin kysymyksiin tietyistä aihepiireistä, mutta pelkästään tämä ei anna tarvittavaa tietoa, joten kysymyksiin pitää voida myös vastata omin sanoin. Kysymykset olivat kaikille haastateltaville samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei esitetty.

Haastattelussa oli alun perin myös sukupuolta koskeva kysymys. Tutkielman edetessä jätin tuon tiedon kokonaan pois, koska haastateltavan sukupuolella ei ollut tässä tutkielmassa merkitystä. Koko haastattelu prosessin aikana, aineisto pysyi anonyyminä, eli haastatteluista ei voi ketään tunnistaa.

7.4 Aineisto analysointi

Tutkija Timo Laine Jyväskylän yliopiston filosofian laitokselta on kuvannut neljän kohdan listan laadullisen tutkimuksen rungoksi. Ensin tulee tehdä vahva päätös, mikä on kiinnostavaa tässä aineistossa. Lisäksi tulee aineistosta erotella ja merkitä asiat, jotka liittyvät kiinnostaviin asioihin, kaikki muut jäävät pois tutkimuksesta. Merkityt asiat tulee kerätä yhteen ja erottaa muusta aineistosta. Seuraavassa kohdassa luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään aineisto. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. Jari Eskolan esityksen mukaan laadullisen tutkimuksen analysointi voidaan jakaa kolmeen erilaiseen analyysitapaan. Aineistolähtöinen, teoriasidonnainen sekä teorialähtöinen analyysi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104, 108). Toteutin aineiston analyysin tämän neljän kohdan mukaisesti ja käytin teoriaohjaavaa analyysiä.

Aineiston analysointi prosessin aloitin äänitysten kirjoitusmuotoon muuttamisella. Tähän toimenpiteeseen käytin cloudconvert-ohjelmaa, joka muutti äänitysaineiston oikeaan muotoon litterointia varten Wordissä. Tämän toimenpiteen tein heti samana päivänä jokaisen haastattelun päätyttyä, koska näin pystyin muistamaan vielä haastattelun sisällön tarkasti. Jätin tekstin puhekielelle, vaikka alkuperäisessä suunnitelmassa oli tarkoitus muuttaa teksti kirjakiellelle. Kirjakiellelle muuttamisesta ei olisi ollut tulosten analysoinnin kannalta mitään hyötyä.

Sisällönanalyysina toimi teoriaohjaava luokittelu. Teoriaohjaava luokittelu sijoittuu aineistolähtöisen- ja teorialähtöisen analyysin välille. Teoriaohjaavassa luokittelussa teoria ei suoraan ohjaa analyysiä, mutta aiheet muodostuvat osakseen teorian mukaan ja aineistosta löytyneille ilmiöille etsitään tukea teoriasta. Aloittaessani opinnäytetyötäni suunnitelmassani oli aineiston analyysimenetelmänä aineistopohjainen analyysi. Kuitenkin opinnäytetyön edetessä, kävi ilmi, että luokitteluna toimii paremmin teoriaohjaava analyysi. Oman aineistoni analysoin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia käyttäen (liite 2).

Teoriaohjaava analyysi tuli kyseeseen siitä syystä, että teoriapohjaksi olin jo valinnut valmentavan työotteen sekä motivaation, joita pääteemoina lähdin tutkimaan aineistosta tarkemmin. Löydökset lajiteltiin yläluokkiin, joita olivat asiakaslähtöinen ohjaus, valmentava työote, toimijuuden vahvistaminen, motivaatio, itseohjautuvuus, arjenhallintataidot sekä itseluottamus. Lähes jokaisessa haastattelussa tuli esille näitä elementtejä KÄTzyn toiminnasta. Aineistoa tutkimalla selvisi vielä tärkeä teoria-aihe aineistosta nousseista vastauksista. Valmentava työote osoittautui tärkeäksi yksilövalmentajan toimintatavaksi, joka ilmeni useassa haastattelussa.

8 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Koska Rannikkopajoilla on Sovari-kyselyjen tulosten perusteella samankaltaisia tuloksia ha-
vaittavissa, kuten tässä tutkielmassa, voidaan todeta, että tämän opinnäytetyön tuloksia voi-
daan pitää hyvinkin luotettavina. Tutkielman luotettavuus ja eettisyys ovat tärkeitä asioita
opinnäytetyön tekemisessä. Pysin toteuttamaan tutkielman yleisten luotettavuuskriteerien
mukaan, joita ovat vahvistettavuus, arvioitavuus (riittävä dokumentointi), tulkinnan ristirii-
dottomuus, tulkinnan kannalta luotettavuus ja saturaatio (Kananen 2014, 151). Teoriapohja
on luotettavista kirja- sekä artikkelilähteistä.

Tutkimus ja haastattelut toteutettiin anonymisti ja tutkimustuloksia säilytettiin henkilökoh-
taisessa, vain omassa käytössäni olevalla tietokoneella. Mahdolliset paperilla olevat aineistot
hävitettiin. Haastatteluissa kohtasin jokaisen haastateltavan yksilöllisesti ja arvostaen. Haas-
tattelut nauhoitettiin, jotta saavutetaan täysin totuudenmukaiset vastaukset jokaiseen kysy-
mykseen. Lisäksi tällä varmistetaan jokaisen vastauksen päätyminen litteroitavaksi. Käsittelin
jokaisen haastattelun aineiston välittömästi haastattelun päätyttyä, joten aineistosta ei jää-
nyt mitään osuutta pois, koska haastattelut olivat vielä hyvässä muistissa.

Saamiani nuorten henkilökohtaisia asioita käsittelin haastatteluissa asiallisesti ja nuorta kun-
nioittaen. Ekamalla ja Rannikkopajoilla kiinnitetään tietoturvaan paljon huomiota. Tämä asia
otettiin vakavasti ja mietittiin tarkasti, miten nuoriin voidaan olla yhteydessä. Lupa nuorten
yhteystietojen luovuttamiselle minulle jouduttiin toteuttamaan hieman monimutkaisesti,
koska luvasta haluttiin jättää jonkinlainen dokumentti.

9 Tulokset

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa motivoivat nuoria te-
kemään opiskeluihin tähtäävä päätös sekä selvittää, miten nuoret kokevat hyötyneensä
KÄTzy- jaksostaan. Haastatteluiden tulokset analysoin teoriaohjaavaa aineiston analyysia
käyttäen. Teoriaohjaavassa analyysissa jaottelin aineiston kahteen pääluokkaan. Pääluokat
valikoituivat osakseen jo teoriapohjan perusteella ja loput luokat muotoutuivat aineiston ana-
lyysin edetessä vastausten perusteella. Nuorten mielipide KÄTzyn toiminnan vaikuttavuudesta
ja mitkä ovat motivaatiotekijöinä opiskelupolkua suunniteltaessa, löytyivät vastausten perus-
teella. Analyysin pääluokkina ovat valmentava ohjaus sekä voimaantuminen. Valmentavan oh-
jauksen yläluokkina saatiin haastatteluiden perusteella asiakaslähtöinen ohjaus, valmentava
työote ja toimijuuden vahvistaminen ja itseluottamus. Toisena pääluokkana oli voimaantumi-
nen ja sen yläluokkana motivaatio ja arjenhallintataidot. Seuraavassa luvussa kerron tulokset
jaoteltuina kahden pääluokan mukaan.

9.1 Valmentava ohjaus

Asiakaslähtöinen ohjaus nousi nuorten mielestä tärkeäksi KÄTzyn toiminnassa. Haastateltavat kokivat saaneensa yksilöllistä tukea ja apua yksilövalmentajalta. Yksilöllisesti toteutetut tapaamiset antoivat nuorille tilaa ja kasvatti luottamusta nuoren ja yksilövalmentajan välillä. Eräs haastateltavista koki rauhallisesti ja kohtalaisen hitaasti edenneen ensitapaamisen antavan hyvän pohjan tulevalle yhteistyölle. Toinen haastateltava koki itselleen sopivammaksi nopeamman rytmin asioiden läpikäymiselle.

”ihana ja helposti lähestyttävä”

”kannustava ja tsemppaava”

”osaa lukea missä tahdissa nuoren kanssa mennään”

Haastateltavat kokivat turvalliseksi tiedon, että yksilövalmentaja osaa lukea nuorta ja tiedostaa missä rytmissä kannattaa edetä ja mihin suuntaan asioita kannattaa lähteä viemään. Kuitenkin nuoret kokivat, että he saivat ehdottaa erilaisia ratkaisuja, joita sitten yhdessä voitiin kartoittaa. Sosiaalisen kuntoutuksen pääperiaatteita onkin asiakkaan yksilöllinen kohtaaminen.

Yksilövalmentajan koettiin haastatteluiden mukaan olevan kannustava ja tsemppaava. Kannustaminen ja kehujen saaminen koettiin motivoivaksi, jolloin nuori koki tekevänsä jotain oikein ja se sai yrittämään vielä enemmän. Yksilövalmentajan luoma mukava, avoin ja rento tunnelma tapaamisissa antoi nuorille turvallisen ja vastaanottavaisen tunteen, jolloin nuoret kokevat pystyvänsä entistä parempaan suoritukseen.

Valmentavalla työotteella kerrottiin myös olleen suuri merkitys nuorten mielestä, joka ilmeni haastatteluissa hyvinkin monipuolisesti. Haastatteluista saadut vastaukset antoivat yksiselitteisen selvityksen siitä, että nuoret kokivat yksilövalmentajan toimineen ammattitaitoisesti ja valmentavalla työotteella. Tällä oli suuri merkitys viihtymiseen KÄTzyllä ja tavoitteisiin pääsemisessä. Yksilövalmentajan lähestymistapaa kuvailtiin rennoksi, mukautuvaksi ja tapaamisissa oli rento tunnelma. Vaikka tapaamisissa koettiin tunnelman olevan rennon letkeää, oli toiminta kuitenkin tuloksekasta.

Hyväksi koettiin myös yksilövalmentajan kyky innostaa nuoria lähtemään kokeilemaan uusia asioita, mutta ei liian aggressiivisesti tai hyökkäävästi painostaen. Pyrittiin siihen, että nuoret ymmärtävät itse, kukin omaan tahtiinsa, miksi he ovat tulleet KÄTzylle. Tulosten saavuttamiseksi olisikin tärkeää, että motivaatio tulee nuoresta itsestään, eikä kenenkään ulkopuolisen sanelemana. Kehuminen, kannustaminen sekä tsemppaaminen onnistumisista antoi hyvän tunteen omasta onnistumisestaan.

Haastatteluiden myötä saatiin selville, että hyvin tärkeänä pidettiin yksilövalmentajan laajaa tietoa monista nuoria koskevista asioista, kuten veroasioista sekä erilaisista tukipalveluista ja tuista. Nuoret kokivat myös hyvin tärkeäksi seikaksi sen, että yksilövalmentajalla oli hyvät yhteydet ammattikoulun puolelle ja kattavasti tietoa eri alojen ominaisuuksista. Osalla nuorista oli vanhentunutta tietoa ammattikoulun eri linjoista ja siksi päätöksenteon tukemiseksi olikin välttämätöntä, että nuori saa ajantasaista informaatiota mahdollisuuksistaan. Nuorten kokemuksena monipuolinen tuki näkyi erilaisina toimenpiteinä eri henkilöille. Toiset nuoret kokivat saavansa tukea keskustelusta yksilövalmentajan kanssa, ”pelkkä rupattelukin” oli merkityksellistä ja kasvatti yhteyttä ohjaajan ja nuoren välillä.

Koska useat haastateltavista kertoivat tarvitsevansa päiviinsä rytmiä ja aktivoimista ja saattoivat olla vain kotona, he kokivat saavansa tukea sovitusta keskusteluista yksilövalmentajan kanssa, tämä sovittu tapaaminen saattoi olla ensimmäinen kontakti ihmiseen moneen päivään. Tästä syystä koettiin, että arkinen jutustelukin oli tärkeää heille. Tukena koettiin myös se, että yksilövalmentaja lähti nuoren mukaan erilaisiin tapaamisiin tai virastoihin. Keskusteluissa koettiin, että he saivat myös uutta perspektiiviä asioihin ja elämään, koska asiat saattoivat tuntua yksin mietittynä ahdistavilta ja vaikealta.

”kyllästyttää pelkkä kotona oleminen”

”elämään huomattavasti enemmän sisältöä”

”olin vain kotona ja en tehnyt mitään”

Nuorten mielestä KÄTzyn toiminnalla oli merkitystä toimijuuden vahvistamisessa sekä itseluottamuksen tukemisessa. Haastateltavat toivat esille haastattelussa, että KÄTzillä olo vaikutti kovasti heidän omatoimisuuteensa ja oma-aloitteisuuteensa. Toimijuuden vahvistuminen, eli nuorten halu ja kyky vaikuttaa omiin asioihin parani KÄTzillä selvästi. Joillakin haastateltavista oli haastetta kohdata vieraiden ihmisten kanssa, paransi KÄTzy jakso tätä huomattavasti. Vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa on helpottunut huomattavasti. Haastateltava kertoi haastattelijalle, ettei aikaisemmin olisi uskaltanut haastatteluun, mutta nyt osallistui mielellään. Itseluottamus ja asioihin ryhtyminen napakammin lisääntyi haastateltavien mielestä. Oma tulevaisuuttaan ja toiveitaan alettiin miettimään aikaisempaa aktiivisemmin ja uskallettiin ”unelmoida isommin” tulevaa.

9.2 Voimaantuminen

Tutkimuskysymyksenä oli mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa motivoi nuoria opiskelupolkunsa suunnittelussa, selvisi haastatteluiden perusteella, että usealla nuorella oli jo valmiiksi motivaatio KÄTzylle tullessa. Vaikkakin suurella osalla haastateltavista oli motivaatio lähteä opiskelemaan jo ennen KÄTzylle tuloa, vahvisti KÄTzy tätä päätöstä entisestään.

Lähestulkoon kaikki haastateltavista olivat tulleet siihen pisteeseen, että he kaipasivat jotain tekemistä ja sisältöä omaan elämäänsä. Vaikka motivaatio jo olikin olemassa, niin haastatteluiden perusteella kävi ilmi, että nuoret kokivat ajatuksen mieluisasta opiskelupaikasta ja toimastaan työpaikasta lisänneen motivaatiota.

Yhtenä suurena tekijänä useissa haastatteluissa saatiin selville, että nuoret kertoivat olevansa valmiita tekemään muutoksen elämäänsä, koska kotona olo sekä joutenolo tuntui jo ikävältä ja tylsältä. Nuoret kertoivat, että heitä kyllästytti pelkkä kotona olo ja toivoivat elämäänsä rutiinia ja enemmän sisältöä. KÄTzyn tapaamiset toivat heille mukavasti rutiinia arkeen ja auttoi arjen hallinnassa. Saattoi kuluu montakin päivää, että nuori oli vain kotona yksin. Tapaamiset antoivat voimaa jaksamiseen ja tärkeäksi koettiin saatu ihmiskontakti, joko kasvotusten tai kuvaruudun välityksellä. KÄTzyllä sai ”itsensä liikkeelle ja hain kouluun”.

10 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytteet

Markku Mäen vuonna 2015 tekemä pro gradu- tutkielmassa selvitettiin kuntouttavan sosiaalityön toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä eri tilannetekijöiden vaikutusta vaikuttavuuteen. Tutkielma toteutettiin haastatteleamalla sosiaalityöntekijöitä sekä THL:n kvantitatiivisella aineistolla. Näin saatiin laajempaa selvitystä aiheesta. Tutkielma poikkeaa omastani haastateltavien osalta, koska minun tutkimukseni selvittää vaikuttavuutta nuorten kokemana. Markku Mäen tutkielman tulos kuitenkin antaa samankaltaista viitettä siitä, mitkä tekijät edesauttavat vaikuttavuutta sosiaalisessa kuntoutuksessa. Asiakkaan asenne, motivaatio, usko tulevaisuuteen ja halu muutokseen sekä osallisuus olivat Mäen tuloksissa tärkeimpiä vaikuttavuuteen vaikuttavia tekijäitä (Mäki, M.2015).

Taru Koiviston vuonna 2016 valmistunut käytäntötutkimus toteutettiin nuorille tarkoitetulla sosiaalisen kuntoutuksen pajalla. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mikä merkitys pajan toiminnalla on nuorille sekä selvittää miten nuorten mielestä pajaa pitäisi kehittää. Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla pajan toimintaan osallistuneita nuoria. Tutkimuksen tulokset muistuttavat hyvin pitkälti oman tutkielmani tuloksia. Nuoret kokivat molemmissa tutkimuksissa pajalla olon auttaneen arjenhallinnassa sekä päivittäisen rytmin saavuttamisessa. Tutkimuksessa selvisi myös, että nuoret kokivat pajalla olon parantaneen mielialaa ja vireystilaa. Samanlaiseen tulokseen tulin myös omassa tutkielmassani, että nuorten Itseluottamus ja

rohkeus lisääntyivät ja sosiaalisten suhteiden solmiminen ja ylläpito helpottuivat. Koiviston tutkimuksessa koettiin myös pajan henkilökunnan toiminnan antavan tunteen välittämisestä (Koivisto, T. 2016).

11 Johtopäätökset

Haastatteluista saadut vastaukset olivat pääpiirteittäin hyvin toistensa kaltaisia. Haastateltavat nostavat yksilövalmentajan persoonan ja kyvyn ymmärtää nuoria yksilöinä johtavaksi tekemäksi KÄTzyn toiminnan tehokkuutta. Tuloksista saatiin kattavasti tietoa, millainen oli haastateltavien mielestä motivoiva yksilövalmentaja KÄTzyllä. Lisäksi usean haastateltavan mielestä KÄTzy antoi huomattavasti sisältöä elämään ja rutiinia päiviin. Haastatteluissa selvisi, että monet haastateltavista olivat aloittaneet jopa useampia eri opintoja mutta keskeyttäneet opinnot erilaisista syistä. Aineistoista saatiin kattavasti selville, mitä asioita haastateltavat pitivät tärkeinä seikkoina opiskelupaikassa pysymiseksi. Osa haastateltavista koki saaneensa KÄTzyltä keinoja millä pysyä opiskeluiden parissa.

Tutkimuskysymyksen ollessa mitkä tekijät KÄTzyn toiminnassa motivoivat nuorta tekemään opiskeluihin tähtäävän päätöksen, voidaan sanoa haastatteluiden perusteella, että monella oli jo KÄTzylle tullessa motivaatio saada elämään rytmiä tekemistä, mutta KÄTzyllä tuo motivaatio syveni ja auttoi saamaan tietoa omista mahdollisuuksistaan. Kätzyn tarkoitus on tukea nuorta saamaan motivaatio toimijuudeksi, eli tukea ja vahvistaa jo ennestään hyvää motivaatiota ja tukea ensimmäisten askelten ottamiseen, jotta toimijuus vahvistuu.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli miten nuoret kokevat hyötyneensä KÄTzy- jaksoistaan. Nuoret kokivat saaneensa yksilövalmentajalta runsaasti tietoa eri aloista, koska hänellä oli todella kattavasti tietoa eri alojen koulutuksista. Osalla haastateltavista olikin vanhentunutta tietoa ammattiopiston aloista ja tapaamisten aikana pystyttiin löytämään heille sopiva ala. Yksilövalmentajan tuki koettiin merkitykselliseksi opiskelutavoitteiden pidemmälle viemisessä, kuin oli alun perin ajateltu. KÄTzy-jakson hyödyiksi mainittiin haastatteluiden perusteella myös erilaisten kurssien, esimerkiksi ensiapukoulutuksen saaminen veloituksetta. Tästä koulutuksesta voi olla hyötyä työelämässä.

KÄTzyn toiminnassa yksilövalmentajan valmentavalla työotteella on hyvin tärkeä merkitys. Nuorten yksilöllinen ja kuunteleva ja vuorovaikutuksellinen kohtaaminen on tärkeä osa nuoren kanssa tehtävää työtä. Nuoren kanssa yhdessä tavoitteiden asettaminen ja voimavarojen etsiminen on tärkeää nuoren tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Jos nuori kokee, että hänet kohdataan yksilöllisesti ja arvostaen voidaan päästä yhdessä sovittuihin tavoitteisiin paremmin. KÄTzyn yksi perusperiaatteista on nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kartoittaminen, eli ei pelkästään keskitytä opiskeluun, vaan myös muut osa-alueet huomioidaan. Nuorten

identiteetin rakentumista tuetaan, niin, että he voivat nähdä itsessään täysivaltaisen ja kyvykkään kansalaisen (Räty 2020, 28).

Yksilövalmentajan yksi tärkeimmistä ominaisuuksista on osata lukea nuoren tarpeita ja voimavaroja yksilöllisesti. Yksilövalmentajan kyky nähdä nuoren haasteet sekä voimavarat näkyivät nuoren kannalta siten, ettei valita liian haasteellista tai nuorelle sopimatonta koulutusta, vaikka nuori olisi suunnitellut itse toisin. Yksilövalmentajan kyky huomata erityisen tuen tarve toisen asteen opintojen tueksi, oli helpottavaa eräälle haastateltavista, ettei hänen tarvitse yksin, ilman tukea pärjätä opiskelussa. Usealla haastateltavalla olikin ollut haastetta aikaisempien opintojen jatkumisen kanssa. Joissain tapauksissa kyseessä oli liian vaativan koulutusalun valinta ja tästä syystä opintojen keskeytys. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että yksilötapaamiset olivat heille sopivampia, kuin ryhmätapaamiset.

Haastattelun päätteeksi pyydettiin haastateltavilta mahdollisia ideoita KÄTzyn toiminnan parantamiseksi. Haastatteluista tulleiden vastausten perusteella saatoinkin nähdä yhteneväisyyden nuorten välillä, ettei toiminnassa ollut kyseisten nuorten kohdalla juurikaan puutteita. Kun nuorilta kysyttiin ”millaista tietoa sinulla oli KÄTzystä?”, ei kenelläkään haastateltavista ollut aikaisempaa tietoa KÄTzystä, paitsi yhdellä nuorella, joka oli ollut Rannikkopajoilla jo aiemmin. Yhden nuoren mielestä toimintaa voitaisiin kehittää niin, että KÄTzyn näkyvyyttä parannettaisiin.

Kuitenkin KÄTzyn ollessa sosiaalisen kuntoutuksen paja, ei sen tarkoituksena ole ”haalia” asiakkaita, vaan yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa suunnitellaan kunkin nuoren kanssa yksilölliset tavoitteet. Vaikka yksilötapaamiset olivat jokaisen nuoren mielestä heidän tilanteeseensa sopivampia, kuin ryhmätapaamiset, ehdotettiin ”voisiko jossain vaiheessa olla niin sanottu ideariihä, jossa kokoontuisi sillä hetkellä KÄTzyllä olevia nuoria vapaaehtoisesti keskustelemaan toistensa kanssa rennossa ilmapiirissä”.

Tämän tutkielman haastatteluiden otos oli pieni ja sattumoisin haastatelluilla nuorilla oli valmiiksi jo motivaatio. Jos otos olisi ollut suurempi, voisi tulokset olla hieman erilaiset, juuri motivaation osalta. Kuitenkin vastausten mukaan, voidaan tehdä johtopäätös, että KÄTzyn toiminnan vahvuutena on yksilövalmentajan kyky huomioida nuorten toiveet ja tavoitteet ja toimia valmentavalla otteella ja asiakaslähtöisellä ohjauksella. Toiminta perustuu suurelta osin juuri ohjaajan ammattitaitoon ja persoonaan. Mikä sitten motivoi nuoria KÄTzyn toiminnassa opiskelupäätöksen teossa? KÄTzyllä yksilövalmentaja tukee ja vahvistaa jo ennestään hyvää motivaatiota ja tukee ensimmäisten askelten ottamista, jotta toimijuus vahvistuu. Opinnäytetyön jatkotutkimusaiheena voitaisiin tutkia myös muiden pajojen vaikuttavuutta nuorten kokemana Rannikkopajoilla.

12 Pohdinta

Sosiaalinen kuntoutus on ollut vasta vuodesta 2015 lain mukainen sosiaalipalvelun yksi muodoista. Sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuus on hyvin tärkeää nuorten sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisessä, syrjäytymisen ehkäisyssä sekä osallisuuden lisäämisessä. Sosiaalisen kuntoutuksen KÄTzy-pajalla toteutuvat nämä elementit. Tutkielmaan osallistuneet nuoret kokivat haastatteluiden mukaan KÄTzyn edistävän heidän osallisuuttaan oman tulevaisuutensa suunnittelussa.

Tätä opinnäytetyötä aloittaessani, minulla oli kohtalaisen vähän tietoa sosiaalisesta kuntoutuksesta ja tämän kaltaisesta pajatoiminnasta. KÄTzyllä nuoret ovat saaneet ammattitaitoisen yksilövalmentajan avulla yksilöllistä, laadukasta ja kestävästä kehityksen mukaista tukea hyvin eriin eriin elämäntilanteisiinsa. Nuorten kunnioittava ja arvostava kohtelu on yksilövalmentajalle hyvin tärkeä piirre työskentelyssä. Tutkielmaan osallistuneet nuoret ovat kokeneet yksilövalmentajan tuen tärkeäksi ja tämän kaltaisen pajatoiminnan itselleen sopivaksi. Mielenkiintoista olisi tutkia, miten tutkielmaan osallistuneiden nuorten opiskelupolut jatkuivat myöhemmin ja miten KÄTzyn vaikutus näkyy heille pidemmän ajanjakson jälkeen.

Nuoret ja heidän hyvinvointinsa on ollut tärkeä osa opintojani ja siitä syystä minulle oli selvää, että opinnäytetyöni tulee koskemaan nuoria. Rannikkopajat tuli minulle tutuksi ensimmäisen harjoitteluni aikana ja tuntuikin luontevalta ehdottaa yhteistyötä. Nuorten motivaatio oli opinnäytetyön ensimmäinen aihe alue, joka kiinnosti minua ja se johdatteli lopulta lopullisen aiheen ja tutkimuskysymyksen luo. Voisikin sanoa, että tästä sanasta ”motivaatio”, lähti koko idea liikkeelle.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitkä asiat KÄTzyn toiminnassa motivoivat nuoria opiskelupolkunsa suunnittelussa ja miten he kokevat hyötyneensä KÄTzy-jaksostaan. Tutkielman tavoite täyttyi mielestäni hyvin. Lisäksi tavoitteenani ollut tähtääminen omaan ammatilliseen kehittymiseeni sekä oman tietoisuuteni lisääminen sosiaalisesta kuntoutuksesta ja nuorten kanssa työskentelystä, toteutui opinnäytetyöprosessin kuluessa. Opinnäytetyön koen edenneen aikataulussa, kuten olin suunnitellutkin. Olin jättänyt aikataulun kohtuullisen väljäksi, koska koin opinnäytetyön tekemisen yksin itselleni haastavaksi. Kuitenkin nyt, kun työ on valmis, koen sen menneen paremmin kuin aluksi olin ajatellut.

Haastattelutilanteet olivat minulle erityisen antoisia ja olinkin iloisesti yllätynyt, miten avoimesti nuoret kertoivat henkilökohtaisia asioitaan täysin vieraalle ihmiselle. Tiedän, ettei vieraan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa ollut kaikille nuorille helppoa, kuitenkin kaikki osallistuneet antoivan minulle arvokasta tietoa tutkielmaani varten. Koen olevani etuoikeutettu, saadessani tuon luottamuksen nuorilta. Nuorten haastattelut sekä haastatteluiden analysointi ja tulosten tulkinta oli minulle todella antoisaa ja opettavaista.

Vaikkakin Rannikkopajat saavat Sovari- kyselyn tuloksista tärkeää tietoa toiminnan kehittämiseen, koen tämän tutkielman tuloksien antavan KÄTzylle arvokasta tietoa nuorten kokemuksista. Sovari-kysely toteutetaan verkossa monivalintakysymyksinä, joten kovinkaan monipuolisesti eivät monivalintakysymykset anna tietoa nuorten kokemuksista. Opinnäytetyössäni on tutkittu laajemmin eri osa-alueita nuorten kokemana. Henkilökohtaisella kohtaamisella ja haastattelulla saadaan tutkielmalle lisäarvoa ja tarkempaa tietoa muistakin osa-alueista nuorten kertomana. Tämä opinnäytetyö ja henkilökohtainen kohtaaminen haastattelussa antaa nuorelle mahdollisuuden saada oma äänensä kuuluville ja hänen omat ajatuksensa ja tunteuksensa huomioidaan vuorovaikutuksellisessa haastattelu tilanteessa. Tämän kaltainen kohtaaminen on mielestäni todella tärkeää nuoren kannalta.

KÄTzyn toiminta on hyvin tärkeä osa Rannikkopajojen monipuolista toimintaa. Nuorten kokemukset KÄTzystä antaa viitteitä siitä, että sosiaalisen kuntoutuksen yksilövalmennus on toimiva ja vaikuttavuudeltaan hyvä yksikkö nuorille. Kuten yksi haastateltava käytti sanontaa ”ponnahduslauta”, kuvaa se hyvin KÄTzyn toimintaa. KÄTzy antaa hyvin monenlaisia ja tarpeellisia valmiuksia nuorelle ja yksilövalmentajan tuella voivat rakentaa tulevaisuuttaan. KÄTzy antoi ”uutta näkemystä asioista ja näin asiat uudelta kantilta, ettei kaikki olekaan niin kamalaa!”

Lähteet

Painetut

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Huumonen, S. 2014. Työ- ja yksilövalmennus työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ja tekijät.

Hämäläinen, T. & Palo, S. 2014. Työpajapedagogiikka. Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ja tekijät.

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Tampere: Vastapaino.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Kostilainen, H & Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Pääkkö-Topi, M. & Vuorenpää, K. 2001. Mahdollisuus-projekti, Ennalta ehkäisevää kuntoutusta, työvälteenä työn tekeminen. Tampere: Tammer-paino.

Raivio, H. 2018. Sosiaalinen kuntoutus voimavaraistamisena-Toivon ja muutoksen näkökulma. Teoksessa Kostilainen, H & Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 97-98.

Salmela-Aro, K. 2018. Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. 2017. Mikä meitä liikuttaa. 3.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. painos. Helsinki; Kustannusosakeyhtiö tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sähköiset

Diakonissalaitos. Valmentava työote. Viitattu 29.9.2021. <https://www.hdl.fi/vamos/kohdaten-ja-kohdentaen/valmentava-tyoote/>

Ekami 2021a. Rannikkopajat. Viitattu 6.1.2021. <https://www.ekami.fi/hakijalle/rannikkopajat/rannikkopajat/kehittaminen-ja-hankkeet>

Ekami 2021b. Rannikkopajat. Työpajatoiminta. Viitattu 29.9.2021. <https://ekami.fi/hakijalle/rannikkopajat/rannikkopajat/tyopajatoiminta>

Honkanen, E. 2010. Valmentava ohjaustyyli ja motivointi elämäntapamuutoksen perustana. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Viitattu 29.9.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17205/Honkanen_Eija.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hyped, hyvinvoinnin pedagogiikka. Viitattu 11.8.2021. <https://hyped.fi/koulutukset-kurssit-henkilokohtainen-valmennus/opettajan-valmentava-tyoote/>

Into. Etsivä nuorisotyö, Sovari. Viitattu 17.8.2021. <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/etsivalle-nuorisotyontekijalle/sovari/>

Into. Sosiaalinen vahvistaminen. Viitattu 29.9.2021. <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/etsivalle-nuorisotyontekijalle/sovari/sosiaalinen-vahvistuminen/>

Karhunen, H. 2017. Nuoret eivät pärjää ilman oikeanlaista koulutusta. Tilastokeskus. Viitattu 15.2.2021. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/nuoret-eivat-parjaa-ilman-oikeanlaista-koulutusta/>

Kelan tutkimus. Kuntoutujien motivaatiosta Kelan Oma väylä -kuntoutuksessa. Viitattu 2.2.2021. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229677/Tyopapereita132.pdf?sequence=4K>

Koivisto, T.2016. Starttipaja toiminta- Nuorten kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta. Käytäntötutkimus. Helsinki: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos.

Kotkan kaupunki. Kaupunkistrategia. Viitattu 6.1.2021. <https://www.kotka.fi/kotkan-kaupunki/strategia/>.

Mieli, Suomen mielenterveys Ry. Viitattu 2.2.2021. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/motivaatio-saa-liikkeelle>

Mäki, M. 2015. Kuntouttavien sosiaalityön toimenpiteiden vaikuttavuus. Pro gradu tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Viitattu 15.2.2021. Työ- ja elinkeinoministeriö, 11-12. <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret+ty%C3%B6markkinoiden+ja+opiskelun+ulkopuolella+17032011.pdf>

Nuorisolaki. Viitattu 18.1.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Lidp446164896>

Oppariapu. Viitattu 8.3.2021. <https://oppiapu.wordpress.com/menetelmat/haastattelut/>

Räty, R. 2020. Sosiaalinen kuntoutus toimintana ja käytäntöinä. Teoksessa Räty, R. & Pietiläinen, R. (toim.) Palvelutarpeesta palvelutuotteeksi. Sosiaalisen kuntoutuksen aseman ja toimintojen vakiinnuttaminen palvelujärjestelmässä - SOKU2-hankkeen tuotoksia, tuloksia ja kokemuksia. Lapin Amkin julkaisuja, sarja b. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 1/2020. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu, 25-28. Viitattu 30.8.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/312718/B%202020%20R%C3%A4ty%20Pietil%C3%A4inen%20Palvelutarpeesta%20palvelutuotteeksi.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 11.1.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp445885904>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 28.7.2021. <https://stm.fi/sosiaalinen-kuntoutus>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 20.9.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=asiakassuunnitelma>

STTK. Koulutus on paras tapa ehkäistä nuorten Syrjäytymistä. Viitattu 15.2.2021. <https://www.sttk.fi/2018/01/24/koulutus-paras-tapa-ehkaista-nuorten-syrjaytymista/>

THL. Nuorten syrjäytyminen. Viitattu 3.2.2021. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

THL. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Viitattu 20.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Viitattu 24.4.2021. <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret+ty%C3%B6markkinoiden+ja+opiskelun+ulkopuolella+17032011.pdf>

Valtion nuorisoneuvosto. Hyvinvointi-indikaattorit. Viitattu 2.9.2021. <https://indikaattorit.tietoanuurista.fi/koulutus/sijoittuminen-peruskoulun-jalkeen-3>

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymyksen KÄTzy	32
Liite 2: Teoriaohjaava sisällönanalyysi	33
Liite 3: Suostumuslomake	34
Liite 4: Kirje nuorille.....	35

Liite 1: Haastattelukysymyksen KÄTzy

Taustatiedot

- Aikaisempi koulutus
- Tilanne nyt

KÄTzylle ohjautuminen

- Mistä kuulit KÄTzystä, kuka on lähettävä taho?
- Olitko heti kiinnostunut toiminnasta? Jos et, mikä sai sinut kiinnostumaan?
- Millaista tietoa sinulla oli KÄTzystä?
- Mitä ajatuksia/tunteita aloittaminen pajalla sinussa herätti?
- Onko saamasi mielikuva vastannut kuntoutuksen sisältöä?
- Mitkä olivat tavoitteesi aloittaessasi KÄTzystä ja muuttuivatko tavoitteet?

Kokemukset KÄTzyn toiminnasta

- Mikä oli mielestäsi toimivaa kuntoutuksessa ja mitä voisi parantaa?
- Mikä yksilökäyntien sisällössä oli mielestäsi hyvää ja mitä olisi voitu parantaa?
- Olisitko kokenut ryhmätapaamisista olevan lisäksi hyötyä itsellesi?
- Mitä mieltä olit ohjaajan toiminnasta?

Kokemukset sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta (elämänhallinta)

- Miten koet KÄTzyllä olon vaikuttaneen omaan elämäsi?
- Miten KÄTzyllä olo vaikuttanut mielialaasi tai hyvinvointiisi ja itsetuntoosi?
- Mitä koulutus ja opiskelu merkitsevät sinulle?

Kokemukset opiskeluluun tähtäävästä valmennuksesta

- jos mietit omaa opiskelumotivaatiota, ennen KÄTzylle tuloa, onko siinä tapahtunut muutosta?
- Mikä on ollut suurin hyöty pajalla?
- Mitkä tekijät KÄTzyllä kannustavat opiskelupäätöksen tekemisessä?
- Millaista tukea olisit vielä kaivannut saamasi tuen lisäksi?
- Millä tavoin opiskelupäätös vaikuttaa/muuttaa elämäsi?

Nykytilanne

- Opiskeletko tai oletko töissä?
- Jos kyllä, mikä sai sinut hakemaan opiskelupaikkaa?
- Jos et, miksi et?
- Mitkä tekijät ovat mielestäsi tärkeimmät, jotka motivoivat pysymään opiskelupaikassa?

Miten kehittäisit KÄTzyn toimintaa?

Liite 2: Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Pääluokka Valmentava ohjaus	
Yläluokka	
Asiakaslähtöinen ohjaus	sain yksilöllistä apua
	rauhalliset ensiaskeleet ensi tutustumisella joka antoi luottomusta ja hyvän pohjan
	ihana ja helposti lähestyttävä
(kohdataan jokaisen yksilönä)	ohjaaja antoi tilaa minun ehdottaa minulle oikeita ratkaisuja
	Osa lukea missä tahdissa nuoren kanssa mennään
	pelkkä rupattelukin oli merkityksellinen ja kasvatti yhteyttä ohjaajan ja nuoren välillä
	kannustava ja tsemppaava
	ymmärtää erilaisia nuoria
	sosiaalinen ja mukava
	Ohjaaja tuli mukaan tueksi erilaisiin tapaamisiin
	ohjaajalta saa uutta perspektiiviä asioihin, yksin hankalaa mieltää
	välillä vaan juteltiin elämästä
Valmentava työote	lähestymistapa rento ja mukautuva
(ammattitaitoinen ohjaaja)	rentoa mutta tuloksekasta toimintaa
(sopiva tai oikea opiskeluala)	Ammattitaitoinen tietoa monista eri asioista
(monipuolinen tuki)	osaa tunnistaa erilaisten tukien tarpeen
(motivoiva ote)	ei liian hyökkäävä tai agressiivinen lähestymintapa
	antaa nuoren itsensä tajuta minkä takia on kätzyllä
	innosti lähtemään mukaan kokeilemaan eri juttuja
	Hyvät ja toimivat suhteet ammattikouluun
	kaikenkattavaa tukea, esim veroasiat, tuet
	hyvät yhteydet ja tiedot ammattikoulusta
	tavoitteet ovat menneet pidemmälle
	sain tietoa veroasioista
	tapaamisissa rento fiilis
	olen saanut enemmän infoa koulujutuista

Liite 3: Suostumuslomake

Suostumus tutkielmaan osallistumisesta.

Tutkielman nimi: Sosiaalinen kuntoutuminen KÄTsy-pajalla- mitkä tekijät KÄTzyn- toiminnassa motivoivat/tukevat opiskelupäätöksen tekemisessä nuorten kokemana ja millä keinoin nuoret toivoisivat saavansa tukea tavoitteeseen pääsemiseksi?

Tutkielman tekijä: Pia Lehto-Riivari, Sosiaaliala AMK Laurea.

Kuvaus tutkielmasta

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten KÄTzylle osallistuneet nuoret kokevat hyötynensä toiminnasta opiskelupolkunsa valinnassa. Lisäksi tutkin, millaisia palveluita nuoret toivovat tavoitteeseen pääsemiseksi. Selvityksen tuloksia voidaan käyttää KÄTzyn toiminnan kehittämiseen ja tästä syystä myös KÄTzyn nuoret tulevat hyötymään toiminnan tehostamisesta.

Tutkielmaa varten minä tulen haastattelemaan osallistuvia nuoria ja kysyn omakohtaisia kokemuksia KÄTzyn toiminnasta. Haastattelut toteutetaan jokaisen nuoren kanssa henkilökohtaisesti ja nuoren toivomalla tavalla, joko kasvotusten, tai verkon välityksellä, korona ohjeistuksen mukaisesti. Tulen äänittämään haastattelut, jotta saan muistiin kaikki vastaukset totuuden mukaisesti. Äänitteet muutetaan lopuksi kirjalliseen muotoon. Mahdollisesti toivon uuden haastattelun, jos herää lisää kysymyksiä.

Kaikki tutkimusaineisto, eli haastattelujen nauhat, ovat vain tutkielman tekijän käytössä ja ne hävitetään tutkielman valmistuttua. Tutkimus tehdään anonymisti, eikä kenenkään nimiä tai muita tunnistetietoja tule näkyville mihinkään. Valmiin tutkimuksen voi lukea Theseuksesta.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkielman tarkoitus ja tutkielmassa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkielmaan osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkielmaan osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelu nauhoitetaan ja antamiani tietoja käytetään vain kyseisen tutkielman tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkielmaan osallistumiseni, milloin tahansa ilmoittamalla siitä tutkijalle.

Paikkakunta ja päivämäärä _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 4: Kirje nuorille

Moikka!

Olen kotkalainen 48-vuotias sosionomiopiskelija ja opiskelen Porvoossa Laureassa. Aloitin opiskelun tammikuussa 2018 ja nyt olisi opinnot siinä vaiheessa, että aloitan opinnäytetyön tekemisen.

Opinnäytetyön teen Rannikkopajojen KÄTzylle ja tarvitsisin sinun apuasi tutkielman tekemisessä. Tutkielman tekoon tarvitaan haastateltavaksi nuoria, jotka ovat olleet KÄTzyllä.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten KÄTzylle osallistuneet nuoret kokevat hyötynsä toiminnasta opiskelupolkinsa valinnassa. Lisäksi tutkin, millaisia palveluita nuoret toivovat tavoitteeseen pääsemiseksi. Selvityksen tuloksia voidaan käyttää KÄTzyn toiminnan kehittämiseen ja tästä syystä myös KÄTzyn nuoret tulevat hyötymään toiminnan tehostamisesta.

Tutkielmaa varten minä tulen haastattelemaan osallistuvia nuoria ja kysyn omakohtaisia kokemuksia KÄTzyn toiminnasta. Haastattelut toteutetaan jokaisen nuoren kanssa henkilökohtaisesti ja nuoren toivomalla tavalla, joko kasvotusten, tai verkon välityksellä, korona ohjeistuksen mukaisesti. Tulen äänittämään haastattelut, jotta saan muistiin kaikki vastaukset toisuuden mukaisesti. Äänitteet muutetaan lopuksi kirjalliseen muotoon. Mahdollisesti toivon uuden haastattelun, jos herää lisää kysymyksiä.

Kaikki tutkimusaineisto, eli haastattelujen nauhat, ovat vain minun käytössäni ja hävitän ne tutkielman valmistuttua. Tutkimus tehdään anonyymisti, eikä kenenkään nimiä tai muita tunnistetietoja tule näkyville mihinkään. Valmiin tutkimuksen voi lukea Theseuksesta.

Kiitos yhteistyöstäsi ja aurinkoista kevään odotusta!

Ystävällisin terveisin

Pia Lehto-Riivari

Sosionomiopiskelija

(yhteystiedot poistettu 15.9.2021)

(kuva poistettu 15.9.2021)